

YESDC

NIEUWSBRIEF

JULI
2006

Redactioneel

Een nieuwe zomer en alweer een nieuwe nieuwsbrief! Deze keer met informatie over de afgelopen DEO-dag, de bijeenkomst over Clean development mechanisms (CDM) en de avond over de inzet van energietechnologieën in ontwikkelingslanden. Daarnaast treffen jullie een wat verlate "van de oude en nieuwe voorzitter" aan- als je vorig jaar nog geen kennis had gemaakt met Martin of dit jaar nog niet met Gerard, dan kan dat alsnog in papieren vorm.

Verder waren er plannen om nog wat te schrijven over duurzaam toerisme; zoals bijvoorbeeld fietsen in België of het lekker in Nederland in een parkje in de zon liggen. Helaas, door het mooie weer hebben we wel praktijkervaring opgedaan, maar er geen stukje over geschreven. Zo'n stukje zou, behalve als we er allerlei literatuur bij zouden gebruiken, waar we in het park ook al niet aan toekwamen, een hoog relaxgehalte hebben en daarom niet erg lezenswaardig zijn. Voordat we als luie donders afgeschreven worden, verder hebben we tussen de weekenden met mooi weer in, gewoon gewerkt aan projecten en afstuderen.

In ieder geval, we wensen jullie een goede vakantie toe en hopen jullie na de vakantie weer te zien bij een yes-activiteit. Op stapel staan onder meer een avond over het energiegebruik van huishoudens en hoe milieuorganisaties proberen dit te verminderen en een excursie. Meer informatie over precieze invulling, plaats en tijd volgt per e-mail.

Vakantiegroeten van de redactie

Anne en WingF

Van de voorzitter

Beste Yessers,

De zomer is volop begonnen en we kunnen terugkijken op een halfjaar vol goedbezochte activiteiten. Het was ook zeker goed om veel van jullie te zien op de DEO-dag in juni. Namens het bestuur veel dank voor de commissie dit die zo succesvol heeft georganiseerd.

Normaal zou in deze tijd van het jaar al komkommertijd zijn, maar door de val van het Kabinet Balkenende II lijkt dit nu toch wat uitgesteld. Hierdoor moest ik nadenken over de effecten die dit mogelijk heeft op het Nederlandse energie- en milieubeleid. Hoewel ik geen grote veranderingen verwacht, vroeg ik me wel af wat ik graag anders zou zien als ik de kans had.

In het licht van die gedachte zou ik jullie willen uitdagen om te bedenken wat jij op de agenda zouden zetten als je invloed hebt op de energie- en ontwikkelingsagenda. Wie weet komen hier een paar leuke al die ideeën uit voor YES-DC activiteiten voor later dit jaar.

Groeten,

Gerard Stienstra

In dit nummer:

- 1 Redactioneel
- 1 Van de voorzitter
- 2 Een praatje met de oude en nieuwe voorzitter
- 3 Activiteit: CDM
- 5 Activiteit: YES-Afrika
- 6 Activiteit: DEO-dag 2006

Colofon

YES-DC Nieuwsbrief is een uitgave van YES-DC (Young Energy Specialists and Development Cooperation) en verschijnt ongeveer 4 maal per jaar. De nieuwsbrief wordt verspreid onder de leden van YES-DC maar kan ook gedownload worden van de website. Voor vragen en/of opmerkingen kan gemaïld worden naar het onderstaand e-mail adres.

Bestuur 2006:

Voorzitter Gerard Stienstra

Secretaris Bas van Ruijven

Penningmeester Corry de Keizer

Coördinator activiteiten Haike van de Vegte

Redactie Anne Kets & WingF Kwok

Coördinator website en DEO-dag Harry Kuijpers

Website www.yes-dc.org

E-mail info@yes-dc.org

Redactie Annekets101@hotmail.com

Een praatje met...

...Martin Junginger

...Gerard Stienstra

Tekst: Michiel Geurds

... de oude voorzitter Martin Junginger

In de avonduurtjes spreek ik Martin, deze is nog druk bezig met het voorbereiden van een workshop. Wat voor iets ben je aan het organiseren?

De Universiteit Utrecht werkt samen met Essent, deelnemers uit acht andere landen, de Wereldbank en de FAO samen in Task 40 binnen het Bioenergy programma van de IEA. De Universiteit Utrecht en Essent trekken hierbij de taak rond duurzame handel van biomassa en de sociaal-economische aspecten van de handel in biomassa. Eén à twee keer per jaar komen we bij elkaar om één en ander te presenteren en te bespreken. Nu wordt er een workshop georganiseerd in Noorwegen over de handel in CO₂. Een vraag die hierbij gesteld wordt is: wat is beter: biomassa verscheppen en hier gebruiken of lokaal gebruiken? En de vraag is dan, wat voor implicaties heeft dit voor de te verkrijgen CO₂-certificaten.

Het is al een tijdje geleden maar je hebt toch al eerder met de FAO samengewerkt? Wat hield je toen zal bezig?

Tijdens mijn afstuderen heb ik 4 maanden in Bangkok, Thailand, bij de FAO gewerkt. Hier heb ik de mogelijkheden onderzocht, om lokale biomassa reststromen te gebruiken voor biomassacentrales. Zaken als beschikbaarheid, transport en andere biomassatoepassingen spelen hierin een rol. Voor mijn afstuderen heb ik destijds gericht gezocht naar een project in een ontwikkelingsland en had sowieso interesse in duurzame energie. Zodoende ben ik bij de FAO in Thailand uitgekomen. Toen ben ik ook in contact gekomen met de YES-DC, twee collega's daar hebben me enthousiast gemaakt. De YES-DC sloot zo aan bij mij interesses dat ik lid ben geworden.

Hoe beviel het besturen en heb je nog wat tips voor Gerard?

Omdat de typische YES-thema's me interesseren doe je het graag. Daarnaast is besturen vooral gezellig. Je hebt regelmatig contact met medebestuurders die zich voor hetzelfde interesseren. Na twee jaar is het echter ook niet erg om het over te mogen dragen. Ondanks dat je het met plezier doet merk je dat het toch wel tijd kost. Ik heb Gerard inmiddels al vaak genoeg gesproken om de zaken over te dragen. Ik denk daarom vooral dat hij het ook naar zijn zin gaat hebben.

... de nieuwe voorzitter Gerard Stienstra

Gerard heeft net flink ontspannen met een intensief potje squash. Hoe ben jij tot voorzitter geworden?

De afgelopen jaren heb ik een paar keer deelgenomen aan activiteiten. Eigenlijk ben ik pas tijdens de laatste contributieronde lid geworden. Ik ben binnen de YES-DC steeds meer gaan doen en uiteindelijk heeft een oud bestuurslid mij bij het bestuur getrokken, zodoende.

Jij werkt bij ECN beleid en hebt meegewerkt aan het recent verschenen rapport "Verkenning klimaatdoelstellingen en energiebesparing 2020". Hierin wordt aangegeven dat in een kosteneffectief scenario om broeikasgasemissies te beperken de grootste bijdrage geleverd kan worden door energiebesparingen, gevolgd door CO₂-afvang en -opslag en nucleaire energie. Hoe past duurzaam energie in dit plaatje?

Je zou intuïtief gezien een grote bijdrage van duurzame energie verwachten, het rapport laat echter een beperkte bijdrage hiervan zien in de periode tot aan 2020. Een reden hiervoor is dat energiebesparing een grote rol heeft. Ook is het een studie naar de meest kosteneffectieve oplossing om de klimaatdoelstellingen te realiseren. CO₂-opslag en kernenergie dragen bij aan het reduceren van CO₂-emissies, op een manier die de totale kosten laag houdt, tot duurzame energie goedkoper wordt. Met enkel duurzame energie zouden de kosten veel hoger zijn. Het blijft natuurlijk nodig om duurzame energie te stimuleren om duurzame bronnen op de lange termijn kosteneffectief te kunnen gebruiken. Er is binnen het onderzoek geen rekening gehouden met het internationale kader. Zo kan duurzame energie ook via het CDM toegepast worden. Dit maakt echter geen deel uit van het onderzoek. Duidelijk is in elk geval dat CO₂-afvang en opslag een groot potentieel heeft om op kortere termijn tegen een redelijke kostprijs de doelstellingen te realiseren.

Leuk dat jij met het nieuwe bestuur het YES-DC stokje overneemt. Wat verwacht je van je bestuursjaar en wat voor plannen zijn er al gesmeed voor de komende tijd?

Er staan weer wat boeiende activiteiten aan te komen. Zo zullen er activiteiten georganiseerd worden rond het thema voedsel en energie. Maar YES-DC is een vereniging voor en door leden. Iedereen is daarom welkom om ideeën aan te dragen en deze in samenspraak met het bestuur uit te voeren. Daarom: als je ideeën hebt, spreek dan iemand van het bestuur aan!

Tekst: Michiel Geurds

Het Clean Development Mechanism (CDM), is het Kyoto- mechanisme dat ontwikkelde landen in staat stelt om broeikasgasemissies te reduceren in ontwikkelingslanden. Het blijkt een controversieel mechanisme dat zijn doel mogelijk voorbijschiet.

Tijd voor een lezing en discussie met de vraag; CDM, perverse stimuleringsmaatregel of ontwikkelingssamenwerking? Harry Oppenorth van HIVOS in debat met Jan-Willem Martens van Ecosecurities

HARRY OPPENOORTH VAN HIVOS BEGINT MET EEN KRITISCH DOCH CONSTRUCTIEF VERHAAL OVER CDM;

Voor de COP11 (zie kader) heeft HIVOS samen met een groot aantal non-governmental organisations (NGO's) bij elkaar gezeten om het CDM te bespreken. Een groot aantal NGO's gericht op onder andere milieu-, energie- en ontwikkelingssamenwerking waren vertegenwoordigd. Doel was om het nut van het CDM te bespreken en om zo een eensgezind standpunt uit te kunnen dragen tijdens de COP11. Een "losse NGO" is immers maar een klein belang tussen de grote delegaties van aantal landen. Om sterk te kunnen staan is het, van belang om "alle NGOs samen" eensgezind een standpunt uit te dragen.

Met het Kyoto protocol zijn industrielanden overeengekomen om de uitstoot van broeikasgassen - o.a. koolstofdioxide(CO₂), methaan (CH₄), lachgas (N₂O) en een aantal fluorverbindingen (HFK's, PFK's en SF₆) - in 2008-2012 met gemiddeld 5% te verminderen ten opzichte van het niveau in 1990. Ondanks dat deze reductie relatief beperkt is, zullen verschillende landen deze reductie niet halen tegen eind 2012.

Tot op heden is de mate waarin de uitstoot van broeikasgassen gereduceerd wordt door middel van het CDM beperkt. Juist terwijl het bedoeld is om grote hoeveelheden CO₂ te reduceren op een zo goedkoop mogelijke manier. Het CDM heeft tot op heden niet aangetoond dat het de capaciteit heeft om voldoende broeikasgasemissies te reduceren.

Het CDM zou ook duurzame ontwikkeling moeten bevorderen. CDM-projecten moeten additioneel zijn. Dit houdt in dat de genomen maatregelen verder moeten gaan dan de normale stand van de techniek of regelgeving ter plaatse. Dit heeft tot gevolg dat er technologie- en kennisoverdracht plaats zou moeten vinden. Deze kennis- en technologieoverdracht zorgt voor lokale duurzame ontwikkeling.

Ook hier schiet het CDM tekort. Er worden enkel grootschalige en makkelijk uitvoerbare projecten uitgevoerd zoals het affakkelen van methaan. Om tot duurzame ontwikkeling te komen zouden kleinschalige projecten gestimuleerd moeten worden waar de lokale bevolking ook profijt van heeft. Kleine projecten zijn dan weer niet rendabel aangezien deze maar weinig emissies reduceren.

Samengevat functioneert het CDM zowel

'Het CDM heeft tot op heden niet aangetoond dat het de capaciteit heeft om voldoende broeikasgasemissies te reduceren.'

op het gebied van emissiereductie en duurzame ontwikkeling niet optimaal. Desondanks leverde de vergadering van NGOs een positief oordeel op. De kern van het CDM is wel positief, het opzetten van een nieuw mechanisme is een tijdrovend proces en het stopzetten van het CDM zou grote onzekerheid en vertraging veroorzaken. Het standpunt is er daarom op gericht om het huidige mechanisme te verbeteren.

Kleinschalig projecten moeten gestimuleerd worden. Zij kunnen economisch interessanter worden door de projecten te bundelen. Dit kan al maar moet verder gestimuleerd worden.

Om toch tot duurzame ontwikkeling te komen kunnen projecten beoordeeld worden volgens de Gold Standard Voor waterkracht projecten zijn er bijvoorbeeld criteria opgesteld door de "World Commission on Dams" die gebruikt zouden kunnen worden.

JAN WILLEM MARTENS VAN ECOSECURITIES REAGEERT MET EEN ENTHOUSIAST VERHAAL OVER CDM.

Ecosecurities handelt niet alleen in CDM-certificaten (CER's, certified emission reduction units) maar investeert ook in CDM projecten en ontwikkelt ze. Het sterke punt van CDM is dat het daadwerkelijk emissiereducties realiseert. Er is en wordt veel gepraat over het klimaat en broeikasgasemissies. De CO₂-emissies stijgen en we zijn voorlopig nog niet van onze aardolieverslaving verlost. Ondanks dat het CDM de bekende druppel op de gloeiende plaat is gebeurt er wat, het is het begin van de kentering. Het is een marktmechanisme en betaalt naar rato van gerealiseerde emissiereducties en heeft zodoende een effect op de markt.

Natuurlijk is het CDM niet ideaal en kan het zich nog verbeteren. Tot op heden worden de meerderheid van de CER's gerealiseerd door het aangaan van projecten gericht op het reduceren van de uitstoot van gefluorideerde koolwaterstoffen (HFCs) aangezien deze projecten

COP11

28 November to 9 December 2005 Canada hosted the first meeting of the Parties to the Kyoto Protocol in Montreal in conjunction with the eleventh session of the Conference of the Parties (COP11) to the Climate Change Convention.

The conference was an historic event. The Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) met for the 11th time, while marking the entry into force of the Kyoto Protocol. At Montreal, the first ever meeting of the Parties to the Protocol (MOP) ran parallel to the Conference of the Parties to the Convention (COP). The United Nations Climate Change Conference was the largest intergovernmental climate conference since the Kyoto Protocol was adopted in 1997. Some 10,000 participants attended.

The conference attracted unprecedented business interest as a result of two operation trading systems: the pan-European emissions trading scheme and the Clean Development Mechanism, a tool to promote sustainable development and combat climate change.

Source: http://unfccc.int/meetings/cop_11/items/3394.php

heel lucratief zijn. Dit zijn de zogenaamde *low hanging fruits*. De meerderheid van deze *low hanging fruits* zijn echter al gerealiseerd waardoor de moeilijker realiseerbare projecten aangepakt gaan worden. Point carbon voorspelt dat de hoeveelheid "makkelijke CER's" gelijk zal blijven terwijl vooral het aantal CER's op basis van emissiereductie en hernieuwbare sterk zal toenemen.

Het CDM stimuleert inderdaad niet altijd de lokale duurzame ontwikkeling. Ook blijkt dat zo goed als alle projecten gerealiseerd worden in Azië en in Zuid en Midden-Amerika, Afrika valt volledig buiten de boot. Het CDM is primair gericht op het realiseren van emissiereducties op een zo goedkoop mogelijke manier. Als het blijkt dat deze beter gerealiseerd kunnen worden in Azië en Zuid en Midden-Amerika dan is dat geen bezwaar. Het is geen mechanisme om armoede te bestrijden.

Ook het CDM is een tijdelijke maatregel terwijl langdurige oplossingen nodig zijn. Het CDM zal zich moeten verbeteren en ontwikkelen naar de lange termijn. Emissies worden door het CDM als handelswaar gezien, iets wat de markt begrijpt.

Tenslotte is er tijd voor discussie. Er worden er een aantal stellingen geponeerd en iedereen moet letterlijk een kant kiezen. Een aantal het toch niet laten om in het midden te blijven staan. Zo werd er onder andere gediscussieerd over de vragen:
-of het CDM succesvol is als marktmechanisme
-of duurzame ontwikkeling binnen CDM-projecten noodzakelijk is
-of de "gold standard" toegepast moet worden op CDM projecten en
-of het CDM een perverse maatregel is en dus afgeschaft moet worden.

Uiteindelijk was iedereen het over eens dat het CDM een kleine maar eerste stap is. Er zijn zeker nog verbeteringen nodig. Een stap moet echter wel de eerste zijn.....

Zie ook:

Hivos: www.hivos.nl

Ecosecurities: www.ecosecurities.nl

Meer informatie over de COP11: http://unfccc.int/meetings/cop_11/items/3394.php

De gold standard: <http://www.cdmgoldstandard.org/objectives>.

'...Het CDM stimuleert inderdaad niet altijd de lokale duurzame ontwikkeling.'

Op dinsdag 9 mei 2006 werd, op een warme lenteavond, weer een YES-DC activiteit georganiseerd, met het onderwerp "Rurale energie projecten in Afrika". De avond werd druk bezocht, ongeveer 30 personen hadden zich verzameld in café Florin. Er waren zelfs een aantal deelnemers uit Tanzania bij. Harry Kuijpers opende met een presentatie over de voortgang van de stichting YES-Africa. Daarna vertelde Arjan Doeswijk over zijn project voor jatropha olie in Tanzania en Bas Lebbing sloot de avond af met zijn ervaringen als vrijwilliger voor VSO.

Succesfactoren bij rurale energieprojecten in Afrika

Tekst: Marcel van der Maal / Foto: Harry Kuijpers

YES-Africa goes jatropha

Harry Kuijpers vertelde dat YES-Africa ongeveer anderhalf jaar geleden is gestart. Via een BID challenge is een businessplan opgesteld en er is een foundation opgezet om fondsen te kunnen werven voor concrete projecten op het gebied van biogas en biodiesel (van jatropha olie) in Tanzania. Als test is onder andere een project gestart met het beplanten van een gebied van 3 hectare met jatropha planten. Doel van YES-Africa is ook om YES-leden de mogelijkheid te bieden te participeren in projecten en te ondersteunen bij het opzetten van projecten. Verder is het doel om netwerken te helpen opbouwen, daarin speelt de website www.washiriki.org een belangrijke rol (washiriki betekent "deelnemers" in het Swahili). Harry sloot zijn presentatie af met een video van de boomfeestdag, waarop een project te zien was voor het planten van 100.000 jatropha "seedlings" in het Same district.

€1500,- voor een jatropha project

Arjan Doeswijk, projectleider ICT bij Achmea, heeft tijdens een sabbatical van een half jaar in 2006 voor YES-Africa de verantwoordelijkheid gehad voor een project voor de aanplant van jatropha in het Same-Kilimanjaro district in Tanzania. Hij beschreef zijn project aan de hand van 4 fasen. De analyse fase, waarin de mogelijkheden van de jatropha plant werden onderzocht. Jatropha biedt voordelen zoals erosiebestrijding en economische kansen voor de lokale bevolking. In de aanloop kreeg hij te de nodige sceptische reacties. Maar hij zei: "ik wilde zelf een project doen en zien of het zou lukken". In de voorbereidende fase beschreef hij welk stappenplan hij had opgezet. Zijn budget, ongeveer € 1500, ging voor een groot deel zitten in de aankoop van materialen. Arjan had contact weten te leggen met twee welwillende NGO's. Een

daarvan was een kerkelijke organisatie, van wie brother Moses ook aanwezig was in de zaal. Tijdens de realisatiefase wist hij de mensen te motiveren om de voordelen in te zien van jatropha en moest hij problemen oplossen met "village leaders". Het was zaak steeds achter de mensen aan te zitten, om dingen gedaan te krijgen. In de implementatiefase tenslotte werden de jatropha planten werkelijk geplant. Momenteel – volgens de laatste informatie – staat het een halve meter hoog (zolang de geiten het niet opeten). De resultaten van het project zijn bemoedigend: in 10 dorpen is het geplant en zijn er 80.000 plantjes uitgezet. Andere gebieden hebben interesse getoond in jatropha. Arjan ziet

De resultaten van het project zijn bemoedigend: in 10 dorpen is het geplant en zijn er 80.000 plantjes uitgezet.

marketing nu als de belangrijke vervolgstap om jatropha succesvol te maken naast het modificeren van dieselmotoren.

Een paar gegevens over de jatropha plant: dieren lusten de licht giftige bladeren niet en het groeit op arme grond. Het kan gebruikt worden als hekwerk tegen dieren en vormt een middel tegen erosie. Een boom levert 1 kg bonen en er kan geoogst worden na 2 - 5 jaar (afhankelijk van de regens). Een kilogram jatropha bonen zou ongeveer 100 Tanzaniaanse Shilling moeten opbrengen, circa € 0,08 per kilogram.

Een NGO aan het donorinfuus?

Bas Lebbing heeft tot eind 2005 vier jaar via Stichting VSO (Voluntary Service Overseas) in Tanzania gewerkt, waarvan de eerste 2 jaar als wiskunde leraar en de laatste als adviseur bij de NGO KARADEA Solar Training Facility (KSTF). KSTF ligt in Karagwe dis-

trict, twee dagen reizen van de economische hoofdstad Dar es Salaam.

KSTF is 10 jaar geleden opgestart door twee wazungu (westerlingen), Mark Hankins en Frank Jackson, om trainingen op op het gebied van fotovoltaïsche zonne-energie (PV) te verzorgen. In die periode zijn 175 mensen getraind en is ongeveer 5000 Wp zonnepanelen in het gebied geïnstalleerd. Vanaf 2004 is gestart met een 2 daagse workshop voor onderhoud. Rond 2004 werd duidelijk dat de financiële situatie van KSTF slecht was, de organisatie moest na vele jaren donorgeld zichzelf gaan bedruipen. Donoren stopten met financiering. KSTF echter had geen pogingen had gedaan om inkomsten uit andere bronnen te vinden.

Bas had naast zijn taak om te assisteren bij de trainingen en installaties de opdracht om een plan voor de toekomst te ontwikkelen om KSTF financieel zelfstandig te maken. Gedurende zijn verblijf constateerde hij een dubbel probleem: wilde KSTF wel onafhankelijk zijn? En waarom hadden de donoren niet eerder ingezien dat KSTF niets deed om zichzelf financieel staande te houden? Hij werd zich goed bewust van de verschillende verwachtingen in zijn job description. De organisatie VSO verwachtte meer financiële zelfstandigheid en KSTF dacht dat hij nieuwe donoren zou vinden. KSTF had een bijkomend probleem, na 10 jaar aan het donorinfuus te hebben gehangen was de kans klein dat er nog investeerders geïnteresseerd waren. Gelukkig zag Bas nog mogelijkheden. De markt voor mobiele telefoonladers, opgeladen met zonne-energie, is goed. KSTF produceert deze lokaal. Al met al heeft hij zijn tijd als een mooi ervaren.

De avond vorderde, de warme meidag eiste zijn tol. Het was tijd voor om bij te praten met een koel glas bier. Sasa, saa kwa kunjwa bia baridi sana....

Arjan Doeswijk, Moses Mbwambo (projectleider JCL Project Hedaru en van de partnerorganisatie 'Brothers of Jesus the Good Shepherd' in Tanzania voor YES-Africa), Bas Lebbing aan tafel in het Café Florin, Utrecht

Bron: revitalizationstrategies.com

BIO-ENERGY AND SUSTAINABILITY: CAN WE HAVE BOTH?

André Faaij legde in zijn presentatie de nadruk op het potentieel voor biomassa. In de meest optimistische gevallen kan dat 2.5 keer het huidige mondiale energiegebruik bedragen, maar dat is sterk afhankelijk van ontwikkelingen in andere landgebruikprocessen. De landbouw dient dan sterk te intensiveren (de toekomstige voedselvraag kan geproduceerd worden op 1/5 van de huidige landbouwgrond). Ook het voedselpatroon (meer of minder vlees) en klimaatverandering spelen een grote rol. Er zijn echter ook veel minder optimistische scenario's denkbaar, waarin er amper een potentieel is voor energie uit biomassa. Een belangrijk punt is dat een groot deel van het potentieel zich bevindt in ontwikkelingsregio's, en het onduidelijk is of dit potentieel ook daadwerkelijk benut kan gaan worden.

Hoewel de potentiëlen dus nog onzeker zijn, is de mondiale markt voor biomassa zich snel aan het ontwikkelen en is het noodzakelijk dat er meer aandacht geschonken wordt aan de duurzaamheid van biomassateelt en – handel. De eerste oplossingsrichting hiervoor is het certificeren van plantages en hun producten. De criteria en indicatoren hiervoor zijn volop in ontwikkeling, maar zijn helaas nog niet operationeel.

De discussie met André sneed Jorrit een punt aan dat voor de Triodos bank van groot belang is, namelijk het dilemma tussen biologische landbouw en biomassateelt de hoge potentiëlen zijn immers alleen haalbaar met sterke intensivering van de landbouw. André gaf aan dat ondanks de goede bedoelingen biologische landbouw niet altijd het beste alternatief

Op de snikhete DEO-dag 2006, op 13 juni, kwamen ongeveer 80 professionals bij elkaar om te discussiëren over de duurzaamheid van energie uit biomassa. De DEO-dag-commissie had een mooie lijst met sprekers in bij elkaar weten te halen. Meteen na de opening door dagvoorzitter José van Eindhoven werden drie heel verschillende visies op de duurzaamheid van bio-energie gepresenteerd door André Faaij (UU), Rob Alkemade (MNP) en Wolfgang Richert (AIDEnvironment). Vervolgens leidde Jorrit Dingemans (Triodos bank) de discussie tussen deze drie heren.

Tekst: Bas van Ruijven
Foto's: Gijs Termeer & Harry Kuijpers

is. Soms is conventionele landbouw in deze afweging beter. Een ander discussiepunt was de constatering dat meerjarige biomassasoorten weliswaar goedkoper zijn volgens de wetenschap, maar tot nog toe amper voorkomen in de financieringsaanvragen bij de Triodos Bank. Hier kwam het belang van beleid naar voren. Er is momenteel amper een lange-termijn visie met betrekking tot biomassa en dus durft niemand plannen te maken voor langdurige plantages. In Zweden en Polen komt dit wel van de grond, al komt dit mede door de vraag vanuit de papierindustrie in die landen.

Rob Alkemade ging in op de kosten van biomassa in termen van biodiversiteit. Die lijken helaas nogal hoog te zijn. We kregen eerst een beknopte uitleg over het meten van biodiversiteit,

kortweg het proces van homogenisatie en vermindering van het aantal soorten. In modeltermen worden de veranderingen naar de toekomst afhankelijk gemaakt van landgebruik, klimaatverandering, stikstofdepositie, infrastructuur en fragmentatie. Vervolgens kregen we de resultaten van de Global Biodiversity Outlook voorgeschoteld. Daarin wordt geconstateerd dat in 2050 de impact van grootschalige biomassateelt schadelijker is voor de biodiversiteit dan de impact van klimaatverandering (zonder klimaatbeleid), doordat grootschalige plantages leiden tot verarming van de soortenrijkdom. Op de langere termijn (2100) wordt de schade door klimaatverandering bij het uitblijven van klimaatbeleid, echter zo groot dat de teelt van biomassa weer wel een aantrekkelijke optie wordt.

De discussie richtte zich hier op de vraag of het voorkomen van klimaatverandering met andere mitigatie-opties, zoals energiebesparing, zon of wind een beter beeld oplevert dan het gebruik van biomassa. In de doorgerekende scenario's levert biomassa de grootste bijdrage in het voorkomen van CO₂-emissies en blijft de bijdrage van andere hernieuwbare bronnen erg beperkt. Duidelijk is wel dat energiebesparing is een erg belangrijke optie is. Daarnaast werd gesproken over een mogelijke win-win situatie, waarbij natuur en biomassateelt gecombineerd worden. Hier kwam de nuance om de hoek kijken, want er is natuurlijk een glijdende schaal tussen volledig natuurlijke begroeiing en grootschalige biomassateelt. Het combineren van natuur en biomassateelt is wel beter voor biodiversiteit, maar blijft minder divers dan de natuurlijke situatie. Interessant was overigens dat zowel de potentiëlen van André Faaij als de biodiversiteit-impacts van Rob Alkemade gebaseerd waren op berekeningen met het IMAGE model. Zo zie je maar weer dat je met een computermodel alle kanten uit kan.

De derde plenaire bijdrage was van Wolfgang Richert, non-profit adviseur voor verschillende milieu- en ontwikkelingsorganisaties. Na een enigszins warrige opening van zijn verhaal, waarin hij voornamelijk kritische kanttekeningen

plaatste bij het gegeven van biomassa, kwam zijn belangrijkste punt naar voren: we hebben een brede visie nodig op de duurzaamheid van biomassa. Om aan te geven dat certificering slechts een klein deel van de duurzaamheid kan beoordelen, kwam hij met drie verschillende niveaus voor de principes die een rol spelen bij het beoordelen en opzetten van duurzame biomassasystemen. Ten eerste de 'do no harm' principes, deze zijn meestal te implementeren op plantageniveau. Deze criteria en indicatoren zijn redelijk inzichtelijk en bekend. Op dit niveau zijn certificeringssystemen bruikbaar. Zijn tweede set waren de 'do more good' principes, die een rol spelen op een mesoniveau en gaan over landgebruik (planning), mensenrechten en socio-economische afwegingen. Dit is al een meer politiek verhaal, wat lastiger in criteria en indicatoren te vangen is. De

onder andere over het dilemma tussen de commodity-approach, waarin biomassa als een inwisselbaar product behandeld wordt, en de specifieke en regionale ketenbenadering. Als biomassa een commodity wordt, is het veel lastiger om de markt en teelt te reguleren, zie bijvoorbeeld de huidige markt voor palmolie.

De tweede helft van de middag werd vorm gegeven door drie workshops: door Ineke Vlot (SNM) over keten-duurzaamheid en certificering, Geert Bergsma (CE) over biomassa-import uit ontwikkelingslanden en Erik Wissema (EZ) over criteria voor biomassa-import. Ik ben zelf bij Geert Bergsma geweest en hij presenteerde een studie van CE naar mogelijke bijstook-producten voor de Nijmeegse elektriciteitscentrale van Electrabel. Wat daarbij voornamelijk opviel waren de secundaire impacts van

'...Het probleem is vooral de diversiteit aan criteria, en het proberen te vangen in enkele indicatoren.'

'enabling governance context' principes spelen zich af op een nog hoger niveau, en gaan over adequaat beleid, gelijkheid tussen bevolkingsgroepen, juridische posities en internationale verdragen. Wolfgang achtte op dit niveau certificering ook niet toepasbaar en pleitte daarom voor tailor-made product/land combinaties. Ieder land heeft zijn eigen situatie en daarvoor dienen specifieke oplossingen gezocht te worden.

In de discussie kwam naar voren dat er ook bestaande certificeringssystemen zijn die een heel scala aan criteria combineren, zoals Demeter. Het probleem is vooral de diversiteit aan criteria, en het proberen te vangen in enkele indicatoren. Er werd ook geconstateerd dat het Nederlandse beleid voor kleinschalige projecten goed lijkt te werken (dat merkt de Triodos bank ook in de aanvragen) maar dat het grootschalige beleid veel lastiger loopt en tot minder resultaat leidt. De plenaire sessie eindigde met een open discussie,

biomassa-import. Ogenschijnlijke afvalstromen (bijvoorbeeld rijstkaf in Thailand) bleken altijd wel door iemand anders gebruikt te worden, en wierpen de vraag op of Electrabel zou moeten opdraaien voor indirecte inkomensderving van boeren in Thailand. De enige afvalstroom die momenteel in het land van herkomst niet gebruikt zou worden, (ik meen, palmpitten uit Nigeria) zou tot hogere NO_x emissies in Nijmegen leiden en was daarom niet aanvaardbaar. Een anders interessant punt was dat de hoge EU-subsidie biomassa weg houdt uit lokale energiesystemen in ontwikkelingslanden. De vraag is of kolen daarmee de toekomstige energiedrager voor het zuiden gaat worden.

Uiteindelijk werden plenair de ervaringen nog even uitgewisseld, maar eigenlijk was het al te warm geworden voor een verhitte discussie. Daarom konden we al snel aan de borrel beginnen en terugkijken op een heel geslaagde DEO-dag.

